



УДК 343.98

ORCID id 0000-0002-1842-1810

DOI <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2023-1-13-148-152>**Кобильанський Олег Леонідович,**

кандидат юридичних наук, доцент,
доктор філософії, професор кафедри цивільного та
кримінального права Державного університету інфраструктури
та технологій
м. Київ, Україна



ORCID id 0000-0002-6002-0463

Ергард Наталія Миколаївна

кандидат медичних наук, доцент кафедри судової медицини та
медичного права Національного медичного університету імені
О.О. Богомольця, юрист
м. Київ, Україна

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

Анотація. У статті розглянуто окремі положення Методики дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів, викладено проблемні питання її застосування та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: холодна зброя, методика дослідження, криміналістична експертиза, металеві холодна зброя, ножі, арбалети, гумові кийки.

Annotation. The variety of types and types of edged weapons, the specific design, shape, size and other characteristics of each of them require special knowledge in the field of their forensic evaluation. In many cases, these issues can be resolved through forensic examination of cold steel.

For decades, the problems of cold steel examination have been the focus of attention of forensic scientists, judicial and law enforcement officials. The expertise of cold weapons has taken a place in the judicial processes related to the use of weapons used to cause harm to health, acts of illegal acquisition or trade, export through customs of undeclared types thereof, etc.

Cold weapons are objects and devices, structurally designed and by their properties suitable for repeated infliction by direct impact of severe (life-threatening at the moment of infliction) and lethal bodily harm, which action is based on the use of human muscular force.

The analysis of the expert practice of the cold weapon expertise, Forensic methods of examination of cold weapons and structurally similar products and interviewing the practical employees of expert departments indicate that at the present stage there are significant problems of the expertise of cold weapons. Despite the significant step in the development of the expertise of the cold weapon connected with approval of the methods of forensic examination of the cold weapon and products structurally similar to it, the practice of

its use showed that some provisions of the methods have significant drawbacks.

This article analyzes some of the methodological provisions of the examination of the cold steel arms and constructively similar to it items, identifies the problematic issues of the expertise of the cold steel arms and outlines proposals for their elimination.

Keywords: edged weapons, research methodology, forensic examination, throwing edged weapons, knives, crossbows, rubber batons.

Проблеми експертизи холодної зброї впродовж десятирічч були в центрі уваги науковців у галузі судової експертизи, працівників судових та правоохоронних органів. Незважаючи на значний крок у розвитку експертизи холодної зброї, пов'язаний з прийняттям методики дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів (далі – Методика), практика її використання показала, що окремі її положення мають суттєві недоліки.

Отже, метою цієї статті є продовження критичного осмислення деяких положень Методики та вироблення пропозицій та криміналістичних рекомендацій [2-8].

Виклад матеріалу. Першим і найважливішим питанням, що потребує уваги, є визначення поняття «холодна зброя», викладене у Методиці, а саме: «Холодна зброя – предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового завдання шляхом безпосередньої дії тяжких (небезпечних для життя у момент спричинення) і смертельних тілесних ушкоджень, дія яких заснована на використанні м'язової сили людини».

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «зброя» визначається як: 1. Знаряддя для нападу чи оборони; 2. Символ військової справи [1, 349].

Отже, виходячи з визначення поняття «зброя», можна сказати, що «холодна зброя» – це зброя, призначена для ураження цілі. І, якщо виходити з даного умовиводу, не має значення те, з якою метою вона використовується в тій чи іншій ситуації, у будь-якому випадку вона залишає за собою статус зброї. Як приклад, можна навести спортивні луки, які апіорі є зброєю, і, отже, навіть тоді, коли вони використовуються для тренувань та змагань, – не перестають бути зброєю.

Тепер, повертаючись до визначення поняття «холодна зброя» висвітлене в Методиці, на нашу думку, відпадає необхідність у такій ознаці, як **«призначення для нанесення тяжких і смертельних тілесних ушкоджень»**, оскільки таке призначення має будь-яка зброя, на відміну від предметів подвійного призначення, наприклад, ножі. У більшості випадків, тип ножа безпосередньо пов'язаний з його функціональним призначенням. За загальним призначенням ножі можна умовно поділити на кілька типів:

- ніж – зброя (ніж використовується для захисту і нападу);
- ніж для виживання в дикій природі;
- робочий ніж (ніж електрика, ніж рятувальника, шевця тощо);
- господарсько-побутовий ніж (весь спектр завдань у повсякденному житті);
- ніж як елемент соціального статусу (морський кортик, національний ніж);
- декоративний ніж (предмет інтер'єру) тощо.

На нашу думку, питання віднесення ножів до клинкової холодної зброї в Методиці, має суперечливий характер. Звичайно, ні в кого не викликає сумнівів, що будь-який предмет (ніж) можна застосувати як зброю. Цікавим, на нашу думку, є інтерполяція з норм права відносно вогнепальної зброї питання використання і застосування останньої. Тобто, **застосування** ножа – за основним призначенням, **використання** ножа – не за призначенням. Так, наприклад, ніж мисливський спеціального призначення – призначений для виконання допоміжних операцій в умовах полювання (зняття шкури, обробки туш, ін.) і до холодної зброї не відноситься. Проте, його конструкція, форма клинка, наявність виступаючої п'яти клинка та підпальцевих виїмок на руків'ї дає можливість зручно тримати його в руці, забезпечити руку від зісковзування на клинок та нанести ножом, навіть одноразово, значної тяжкості тілесні ушкодження.

Не менш цікавим і суперечливим, на нашу думку, є питання відображення в Методиці криміналістичних вимог до ножів, які не відносяться до клинкової холодної зброї: ножі мисливські спеціального призначення, туристичні ножі. Одразу виникає питання: «Що буде, якщо наданий на дослідження ніж, не буде відповідати вказаним криміналістичним вимогам?». Проте, в Методиці жодного слова про це не сказано!

Також, доволі невисвітленим в Методиці залишається питання, що стосується **ножів для тяжких робіт**. Оскільки інформація щодо останніх відображена в розділі «Мисливські ножі», можна припустити, що вони відносяться саме до них. Але, незрозумілим залишається те, які тяжкі роботи можна здійснювати при полюванні на звіра, що при цьому ще й необхідно мати відповідного ножа.

Доволі цікавим, на нашу думку, є критерії визначення криміналістичних вимог до кожного виду і типу холодної зброї. Зрозуміло, що автори Методики, певним чином аргументували те, що довжина клинка ножа повинна бути не менша за 90 мм, товщина клинка – не менша з 2,6 мм. Проте, злочинці, знаючи про такі вимоги, можуть застосовувати зброю, у якій ці вимоги будуть мінімально відрізнятись від встановлених лімітів, наприклад, довжина клинка буде складати 89.9 мм, товщина клинка – 2,5 мм і т.п. При цьому уражаючі властивості зброї будуть достатніми для нанесення тяжких та смертельних тілесних ушкоджень, а зброя не буде визнаватися холодною.

Наступним, не менш важливим є питання віднесення зброї до сувенірних виробів. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «сувенір» визначається як подарунок на згадку; річ, пов'язана зі спогадами про кого-, що-небудь, а «сувенірний» – як призначений для подарунка на відзнаку чого-небудь, на згадку про щось [1, 1212]. До сувенірних ножів, крім зазначених в Методиці макетів і муляжів також можуть відноситися справжні зразки холодної зброї, виконані з дорогих сталей і багато декоровані дорогоцінними металами і камінням. Функціонально вони можуть використовуватися за своїм прямим призначенням.

Не менш проблемним аспектом, на нашу думку, на який хотілося звернути увагу є віднесення «палок гумових» до холодної зброї. В Методиці наявні протиріччя у віднесенні палки гумової з додатковим боковим держактом («Тонфа») до холодної зброї. Так, у п. 2 Додатку №12 Методики зазначається, що палки гумові призначені для активної самооборони співробітників правоохоронних

органів під час масових порушень громадського порядку. Вони **не призначені для нанесення тяжких та смертельних тілесних ушкоджень**. Отже, виходячи зі сказаного вище, можна зробити висновок, що палки гумові не відносяться до холодної зброї. А, оскільки, відповідно до п. 3 Додатку №12 Методики «Тонфа» є різновидом палок гумових – вона так само не відноситься до холодної зброї. Згідно з ч. 4 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», гумові та пластикові кийки відносяться до **спеціальних засобів**, які поліцейські можуть використовувати для виконання своїх повноважень. В ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» зазначається, що гумові та пластикові кийки застосовуються для:

- а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
- б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;
- в) припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень.

Але, відповідно до п. 1.3.3.7. Додатку №14 Методики, **Тонфа** – контактна неклінкова **холодна зброя** ударно-дробильної дії у вигляді прямого стрижня, виготовленого з твердого матеріалу, який має поперечне руків'я.

Як один і той самий предмет в Методиці може визнаватися холодною зброєю і бути спеціальним засобом, що не є холодною зброєю?

Не менш суперечливим в Методиці залишається питання віднесення спортивних знарядь до холодної зброї. Так, у п. 1.5.1. зазначається, що **знаряддя спортивне** – предмет, який не є холодною зброєю, призначений для проведення спортивних змагань та тренувань, параметри і характеристики якого зафіксовані в Правилах змагань. Підтвердженням цього твердження є спортивні біти для гри у бейсбол, лапту та городошні біти. Всі вони призначені для проведення спортивних ігор та тренувань (див. Додаток №11 Методики). Тобто, їх призначення відрізняється від основного призначення холодної зброї – нанесення тяжких та смертельних тілесних ушкоджень. Спростуванням цього твердження є арбалети та луки спортивні. В Методиці арбалети об'єднані в групу: бойові, спортивні та мисливські, а луки – спортивні та мисливські. Проте призначення бойових та мисливських луків і арбалетів відмінне від спортивних. Автори методики об'єднали їх в групи на підставі того, що вони призначені для ураження цілі на значній (20 м і більше) відстані. Втім, залишається незрозумілим яка ціль уражається при проведенні тренувань та змагань. Невже при проведенні цих заходів можна завдати мішеням тяжких та смертельних тілесних ушкоджень?

Ще одним незрозумілим залишається питання віднесення авторами Методики спортивних арбалетів до таких, що є холодною зброєю (див. п. 3 Додатку № 8 Методики) та таких, що не відносяться до холодної зброї (див. п. 3 Додатку № 9 Методики). У п. 1.1. Додатку №8 Методики зазначається, що арбалети спортивні можуть уражати ціль на значній (20 м і більше) відстані, а у п. 1 Додатку №8 Методики – арбалети спортивні, що не можуть уражати ціль на значній відстані. Також, на нашу думку, суб'єктивним є визначення поняття «значна відстань». Велика кількість проведених нами випробувань констатують той факт, що використовуючи луки та арбалети для відпочинку та

розваг, можна завдавати тяжких тілесних ушкоджень на відстані, що до 5 разів перевищує ту, що зазначена в Методиці (20 м).

Висновки. Отже, проведений аналіз свідчить про наявність у чинній Методиці певних неточностей і суперечностей, що потребує проведення наукових досліджень з метою подальшого її вдосконалення.

Література:

1. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
2. Кобилянський О.Л., Малікова А.О. Проблемні аспекти експертизи холодної зброї. Актуальні питання техніко-криміналістичного забезпечення кримінальних проваджень: Матеріали круглого столу (21 листопада 2013 року). Київ: ННПФЕКП НАВС, 2013. 412 с. (С. 134-139).
3. Кобилянський О.Л., Малікова А.О. Проблемні аспекти експертизи холодної зброї (частина 2). Актуальні питання техніко-криміналістичного забезпечення кримінальних проваджень: Матеріали круглого столу (21 листопада 2013 року). Київ: ННПФЕКП НАВС, 2013. 412 с. (С. 118-125).
4. Кобилянський О.Л., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. Криміналістичне дослідження металльної холодної зброї: Методичні рекомендації. Київ: УкрДГРІ, 2014. 140 с. (Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство»).
5. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. Криміналістичне дослідження холодної зброї: Конспект лекцій. Київ: УкрДГРІ, 2013. 228 с. (Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство»).
6. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. Методологічні та методичні аспекти криміналістичного дослідження холодної зброї та схожих з нею предметів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: УкрДГРІ, 2013. 40 с. (Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство»).
7. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. Теоретичні аспекти криміналістичного дослідження холодної зброї та схожих з нею предметів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: УкрДГРІ, 2013. 46 с. (Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство»).
8. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. Практичні аспекти криміналістичного дослідження холодної зброї та схожих з нею предметів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: УкрДГРІ, 2013. 37 с. (Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство»).